

Bästa Eva Nyhammar!

Hej, jag vet ju att du är kulturchef i Region Halland, vi har setts i en foajé i Kungsbacka, du höll en introduktion, minns jag.

Jag vill berätta för dig att jag nyligen besökte regionen ett par dagar, närmare bestämt Tokalynga och Teater Albatross..

Det var som att komma till en annan värld, det var som att kliva in i en film av Alain Tanner eller i en bok av John Berger.

Det var så överraskande.

Och det fick mig att reflektera över kulturens plats i det regionala och det nutida. Jag skriver till dig för att säga att det är något värdefullt som händer i Hallands inland, i Tokalynga.

*

I Sverige spelar vi teater med tradition. Under 2000-talet fortsätter vi att spela som vi gjort i 50 år, minst. Inom skådespeleriet är det den psykologiska realismen som är idealet. Med stor trovärdighet gestaltas mänskliga relationer i pjäser som, trots att de är nyskrivna, måste beskrivas som gammalmodiga. Henrik Ibsen skulle skrivit dom om han levte.

Idag vårdas den psykologiska realismen på Dramaten i Stockholm. Där spelar nu den sista generationen Bergman-skådespelare. Teaterintresserade frågar sig hur det ska bli sen?

Vi glömmer ibland att filmregissören Ingmar Bergman inte bara skrev och regisserade psykologisk vardagsdramatik som *Scener ur ett äktenskap* och *Nattvardsgästerna*. Han skapade också experimentell konst - *Persona*, *Tystnaden*, *Det sjunde inseglet*, *Viskningar och rop* - alla innehåller scener vi inte tidigare sett. Det som händer familjen Ekdahls barn hos Isak Jacobi i *Fanny och Alexander* är ren mystik.

Ingmar Bergman ger oväntade svar på den europeiska kulturens existentiella frågeställningar. Det är i filmhistoriskt nyskapande experiment han gör utmanande levande konst.

Detta gäller också hans teateruppsättningar.

I Sverige har institutionsteatern idag en stark ställning. Den har publik och är - med undantag som Borås - inte ifrågasatt på det sätt den tidigare i perioder varit.

Dess styrka är emellertid helt beroende av enskilda uppsättnings framgång vilket gör den institutionella kulturen och i synnerhet teatern kommersiellt nyckfull.

Utanför institutionerna finns teater som sommartid görs av tillfälligt sammansatte produktionsgrupper. Det är i hög grad kommersiell konst som inte tar ansvar för något annat än sig själv. Det finns dansteater och musikteater med kvaliteter som institutionerna i flera fall kunnat ta över. Det finns modern teater som kallar sig postdramatisk, site-specific, det finns community theatre där grupper av amatörskådespelare spelar under amatörmässiga förhållanden.

*

Det finns en annan teater, också Det rör sig om ett fåtal grupper med ett fåtal individer, regissörer, pedagoger som ärvt konstnärliga uttryck - ofta av varann.

Deras skådespelarkonst kallas ibland för "fysisk teater". Men deras föreställningar är ofta tankfulla, ja - filosofiska. Deras tankegångar, deras arbetssätt kan spåras bakåt till teaterkonstnärer för 50 år sedan - eller 60 eller 70 beroende på hur långt man vill följa arvsmassan.

Den föds i det koncentrerade arbetet under långa arbetspass på studiogolv i Frankrike på 1950-talet och i Polen på 60-talet. De legendariska pedagogernas namn virvlar fortfarande runt i samtalen - Antonin Artaud, Louis Jouvet, Jerzy Grotowski, Tadeusz Kantor och Jacques Lecoq. En närmast vetenskapliga forskning har bedrivits hos Odinteatret i Holstebro på Jylland och hos Ingemar Lindh i Italien. Dessa människor vet att nyskapande konst måste utforskas i viss avskildhet. Därför dessa renoverade gamla träbyggnader i Jämtland. Därför det stora allvaret i det glädjefyllda arbetet.

Jag talar om den sista generationen Grotowski-skådespelare.

Robert Jakobson i Teater Albatross är 69 år och tränar sin seniga kropp tillsammans med medarbetarna var dag. I hans bokhyllor i den renoverade skolan i Tokalynga trängs nyskriven litteratur med antikens myter.

Hit kommer inte bara hängivna människor från överallt som blir med och tränar fysisk teater. Härifrån åker Teater Albatross och spelar på festivaler i Polen och Vitryssland. I sommar är gruppen inbjuden att göra ytterligare en turné i Kamerun.

Man har under 12 år spelat pjäser i Kamerun och har ett långsiktigt arbete i Kongo och Rwanda, allt väl dokumenterat på film.

Till Tokalynga skola kommer klasser från trakten. Falkenbergs kommun är en av de få landsbygdskommuner som har ett eget teaterinstitut. Och en internationell konstkorridor med världsberömda konstnärers verk.

Teater Albatross som Robert leder är ingen hemlighetsfull sekt, det är en öppen teater med stor kontaktyta. Ofta kommer det grannar in, stannar i arbets-salen i timmar, och har synpunkter på arbetet. Människor runt Tokalynga har sett experimentteater från hela världen i nästan 30 år, och skolbarnen i Ätran är vana åskådare som finner det helt naturligt att ett i hela Sverige känt lågprisvaruhus ligger nästgårds. "Kaos är granne med Gud".

Det var Stagnelius som skrev de orden. Och det var Lars Norén som gjorde teater av dem.

*

Jag ville berätta om tankar som väcktes av besöket på Tokalynga. Så här i efterhand, när jag skriver, märker jag att dagarna fått en extra guldkant. Teatersverige är så mycket olika saker, och utan tvekan är Teater Albatross en väldigt intressant del av kakan. Hoppas att ni fortsätter att ge dem ett stöd så arbetet kan leva vidare!

Göteborg 7 december 2017

Henric Holmberg